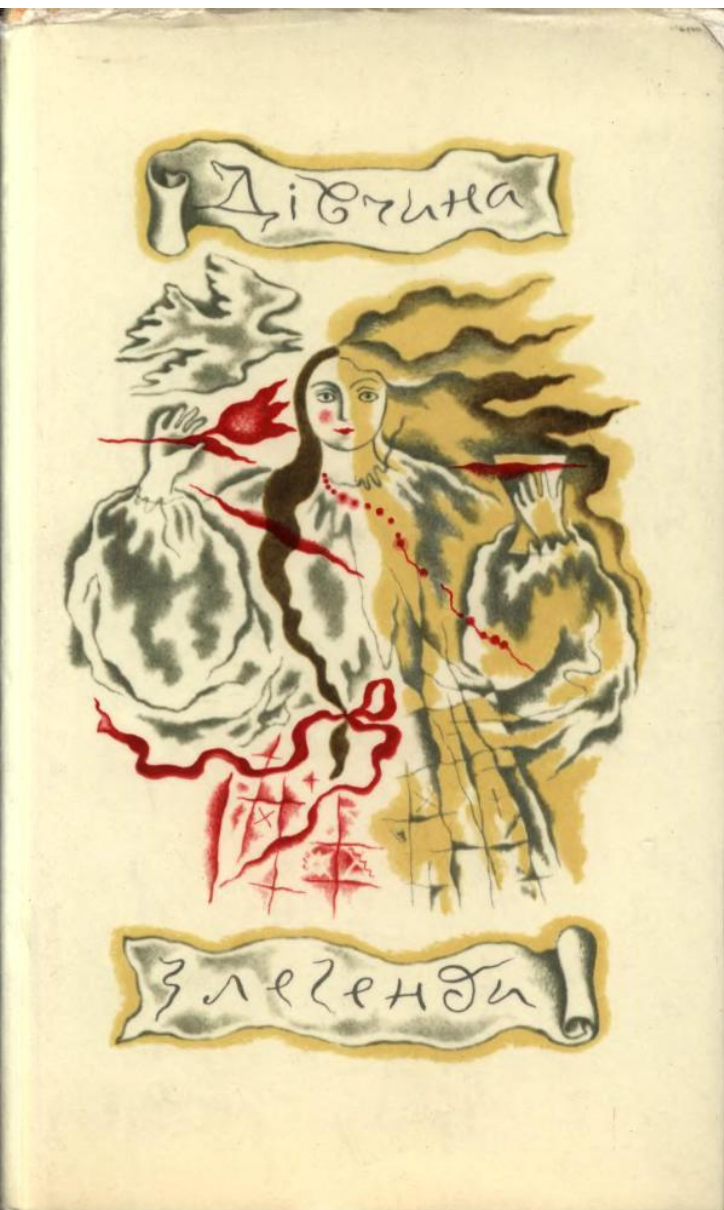

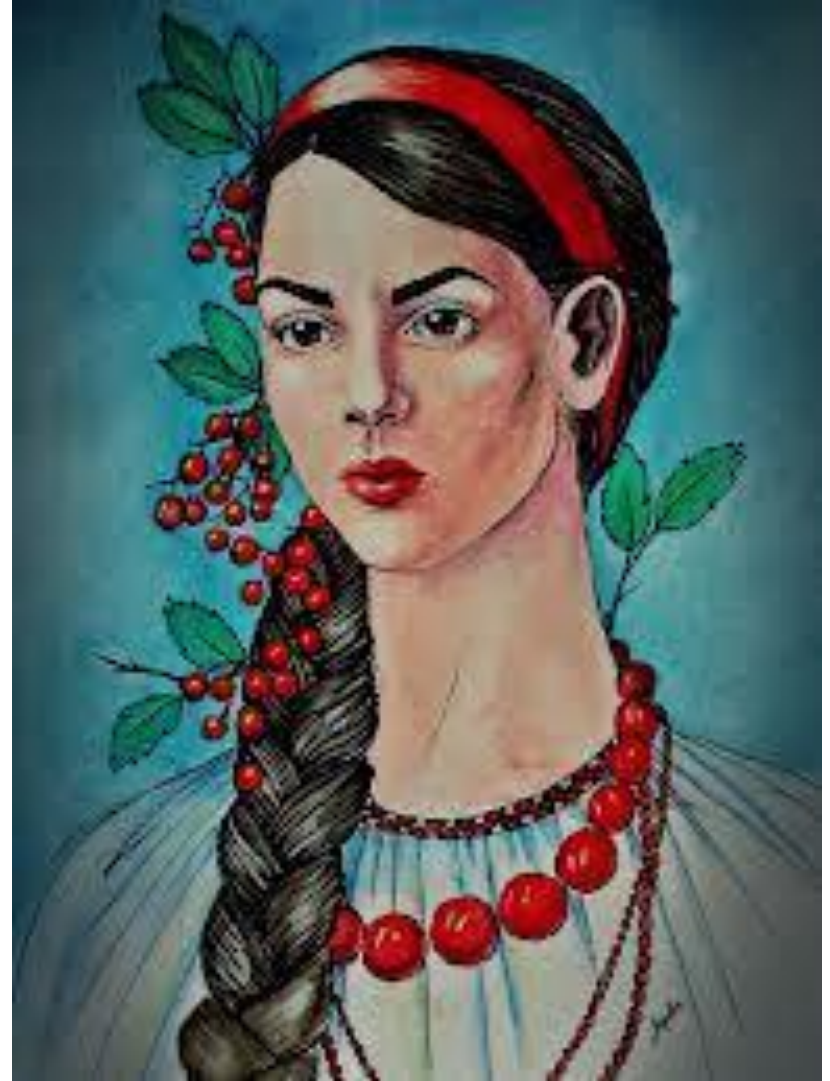
Урок № 6

Пісні, що стали народними. Їхня популярність, фольклорна основа, народнопоетичні образи.

«Ой не ходи, Грицю...», «Віють вітри, віють буйні»

Історія кохання Марусі Чурай

За народними переказами, дівчина була надзвичайної вроди і мала багато залицяльників, серед яких був і молодий козак Іскра Іван Якович, але своє серце вона віддала Грицю Бобренку, синові хорунжого Полтавського полку. Зі спалахом Хмельниччини у 1648 році Гриць вирушив на війну, обіцяючи повернутись. Дівчина чекала на нього 4 роки. Проте коли Гриць повернувся до Полтави, він вже не звертав уваги на Марусю, бо покохав іншу дівчину, Ганнусю, із заможної полтавської сім'ї. Зраджена Маруся не витримала втрати та вирішила отруїти себе зіллям, що вона таємно взяла у місцевої бабусі-відьми, але його ненароком випив Гриць.

Улітку 1652 року полтавський суд засудив Марусю до страти, але її було амністовано універсалом Богдана Хмельницького, який приніс Іван Іскра. Текст універсалу: *«В розумі ніхто не губить, кого щиро любить. Отже, і карати без розуму не доводиться, а тому наказую: зарахувати голову полтавського урядника Гордія Чурая, відрубану ворогами нашими, заради чудових пісень, що вона їх складала. Надалі ж без мого наказу смертних вироків не здійснювати. Марусю Чурай з-під варт звільнити»*. Для покути дівчина ходила на прощу до Києва, але, повернувшись у 1653 році до Полтави, померла у віці 28 років, не перенівши смерті коханого.

**Прочитай пісню «Ой не ходи, Грицю...»
(с. 26-27 підручника) або прослухай твір за покликанням:
<https://www.youtube.com/watch?v=ougG7JVg2Ec>**

Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці,
Бо на вечорницях дівки-чарівниці.
Одна дівчина чорнобривая –
Та чарівниченька справедливая.
В неділю рано зілля копала.
А в понеділок переполоскала.
Прийшов вівторок – зілля варила.
А в середу рано Гриця отруїла.
Прийшов четвер – та вже Гриць умер.
Прийшла п'ятниця – поховали Гриця.
Ховали Гриця близько границі,
Плакали за ним всі молодиці.
А хлопці Гриця всі жалкували,

Чорнобривую всі проклинали:
Нема й не буде другого Гриця,
Що 'го зігнала з світу чарівниця.
В суботу рано мати дочку била:
– Нащо ти, доню, Гриця отруїла?
– Ой мамо, мамо, жаль ваги не має,
Нехай Гриць разом двох не кохає!
Нехай не буде ні тій, ні мені,
Нехай достанеться Гриць сирій землі!
Оце ж тобі, Грицю, я так ізробила,
Що через тебе мене мати била!
Оце ж тобі, Грицю, за теє заплата –
Із чотирьох дощок дубовая хата!

Зроби ідейно-художній аналіз твору «Ой не ходи, Грицю...»

РІД

ЖАНР

ІДЕЯ

ТЕМА

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

КОМПОЗИЦІЯ

**ЕКСПОЗИЦІЯ
ЗАВ'ЯЗКА
РОЗВИТОК ПОДІЙ
КУЛЬМІНАЦІЯ
РОЗВ'ЯЗКА**

ПЕРЕВІР СЕБЕ

РІД: ЛІРИКА

ТЕМА:
відтворення трагічної
долі Гриця через його
нерозділене
кохання.

ІДЕЯ:
возвеличення почуття
кохання, яке іноді
внаслідок ревнощів
становить загрозу життю.

ЖАНР:
ЛІРИЧНА ПІСНЯ

ЕКСПОЗИЦІЯ: прохання дівчини до коханого не йти на вечорниці.

ЗАВ'ЯЗКА: дівчина не може змиритися зі зрадою.

РОЗВИТОК ПОДІЙ: «в неділю рано зілля копала», «а в понеділок переполоскала» зілля, «прийшов вівторок – зілля варила».

КУЛЬМІНАЦІЯ: отруєння Гриця.

РОЗВ'ЯЗКА: оправдання дочки перед матір'ю за свій непоправний вчинок.

РИТОРИЧНИЙ ОКЛИК:
«Що через тебе мене мати
била!»

МЕТАФОРИ:
«прийшла п'ятниця»,
«нехай достанеться Гриць
сирій землі»

ЕПІТЕТИ:
«дівчина чорнобривая»,
«сирій землі»,
«дубовая хата»

ГІПЕРБОЛА:
«Чорнобривую всі
проклинали»

ЗВЕРТАННЯ:
«Ой не ходи, Грицю, ...»,
«...ти, доню,....»,
«Ой мамо, мамо,...»

**РИТОРИЧНЕ
ЗАПИТАННЯ:** «Нащо ж
ти, доню, Гриця отруїла?»

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

Цікаво знати

*Пісні Марусі Чурай
надзвичайно любив
український композитор
Микола Лисенко. Він
написав музику до пісні
«Віють вітри, віють буйні»,
яку використав Іван
Котляревський у своїй п'єсі
«Наталка Полтавка» як
вступну арію Наталки.*

Микола Лисенко —
український композитор,
піаніст, диригент, педагог,
збирач пісенного фольклору,
громадський діяч.

Іван Котляревський —
український письменник, поет,
драматург, засновник нової
української літератури,
громадський діяч.

Прочитай пісню «Віють вітри, віють буйні»
(с. 25-26 підручника) або прослухай твір за покликанням:
<https://www.youtube.com/watch?v=4OoWC87OTSc>

Дивись (додатково):

<https://www.youtube.com/watch?v=4SnLmYgulJM>

«Віють вітри, віють буйні»

Віють вітри, віють буйні,
Аж дерева гнуться:
Ой як болить моє серце,
Самі сльози ллються!
Трачу літа в лютім горі
І кінця не бачу;
Тільки мені й легше стане,
Як трошки поплачу!
Не допоможуть сльози щастю -
Серцю легше буде!
Хто щасливим був хоть часочок,
Повік не забуде!
Єсть же люди, що і моїй
Завидують долі:
Чи щаслива ж та билінка,
Що росте у полі?
Ой у полі на пісочку,
Без роси на сонці...

Тяжко жити без милого
На чужій сторонці!
Без милого долі нема,
Стане світ тюрмою;
Без милого щастя нема,
Нема і спокою!
Де ж ти, милий, чорнобривий?
Де ти? Озовися!
Як без тебе я горюю –
Прийди подивися!
До кого я пригорнуся,
І хто приголубить –
Коли нема того тут,
Який мене любить!
Полетіла б я до тебе,
Та крилець не маю:
Сохну, в'яну я без тебе,
Всяк час умираю.

«Віють вітри, віють буйні»

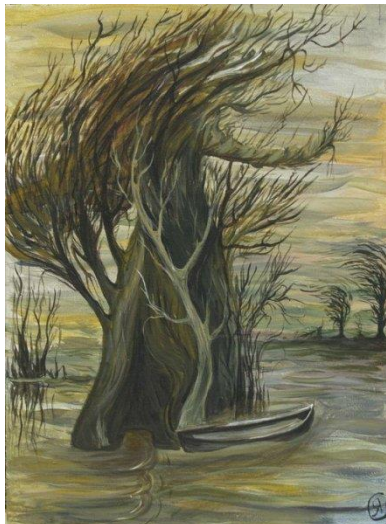
РІД

ЖАНР

ТЕМА

ІДЕЯ

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

ПЕРЕВІР СЕБЕ

**РІД:
ЛІРИКА**

**ЖАНР:
ЛІРИЧНА ПІСНЯ**

ТЕМА:
відтворення страждань
дівчини за своїм милим.

ІДЕЯ:
возвеличення
почуття кохання.

Саме цим твором
починається п'єса
І. Котляревського
«Наталка Полтавка».

ЗВЕРТАННЯ: «милий»,
«чорнобривий»

ЕПІТЕТИ: «щаслива билинка»,
«лютім горі», «вітри буйні»

РИТОРИЧНІ ПИТАННЯ:
«Чи щаслива ж та билинка,
Що росте у полі?», «Де ж ти,
милий, чорнобривий?»,
«Де ти?»

МЕТАФОРИ: «віють вітри»,
«дерева гнуться»,
«болить серце»

АНТИТЕЗА: «Полетіла б я
до тебе, Та крилець не маю»

РИТОРИЧНІ ОКЛИКИ: «Трачу
літа в лютім горі І кінця не
бачу; Тільки мені й легше
стане, Як трошки поплачу!»,
«Тяжко жити без милого На
чужій сторонці!»

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

Склади сенкан про Марусю Чурай за поданою схемою:

Сенкан – п'ятирядковий неримований вірш, який складається за такою схемою:

- 1 рядок – слово-тема (іменник);
- 2 рядок – 2 прикметники (означення теми);
- 3 рядок – 3 дієслова (активність, дієвість, пов'язана з темою);
- 4 рядок – фраза з чотирьох слів (розуміння теми або ставлення до неї);
- 5 рядок – слово-висновок (іменник, синонім або висновок до теми).

Приклад

*Б. Хмельницький
Хоробрий, винахідливий
Боровся, перемагав, будував
Славетний представник козацького роду
Гетьман*

ПОМІРКУЙ!

- ☐ Маруся Чурай – реальна історична особа чи дівчина з легенди? Обґрунтуйте.
- ☐ У чому секрет багатовікової популярності Марусі та її пісень?
- ☐ У творчих роботах якої тематики можна використати як приклади твори Марусі Чурай?

Пройди тестування:

<https://vseosvita.ua/test/start/czc880>

